Memo

April 2024

Onderwerp: scenario's spreektijden in de raad

Steller: M.P. van der Horst / raadsgriffier

Aan: de leden van het presidium

Inleiding
In september 2024 wordt de nieuwe raadzaal met het nieuwe audiovisuele systeem in gebruik genomen. Dit systeem biedt alle mogelijke tools om te vergaderen. Zo ook het invoeren van spreektijden in de raadsvergadering. Het presidium heeft op 16 januari aangegeven dit te willen onderzoeken. In het presidium van 4 maart is hierover van gedachte gewisseld en aan de griffier opdracht gegeven onderzoek te doen.

Centrale vraag
Breng enkele mogelijke scenario's in beeld voor het invoeren van spreektijd in de raadsvergadering. Gebruik hiervoor voorbeelden van andere gemeenten.

Afbakening
Dit memo gaat alleen in op mogelijke scenario's voor de invoering van spreektijd in raadsvergadering. Het presidium heeft heel duidelijk aangegeven geen spreektijd in de raadscommissie in te willen voeren. Hiervoor is gebruik gemaakt van voorbeelden in Haarlem, Purmerend, Amstelveen en Hilversum.

Kaders die in Hoorn al gelden bij het vergaderstelsel:
- De raad gaat alleen over de afrondende debatten, en een behandeling is gericht op rest-punten en raadsinstrumenten.
- Geen debat onderling - dat vindt plaats in de commissie. Wel ruimte voor stemverklaringen, politieke vragen om toezeggingen, moties en amendementen.
- Zoveel mogelijk gelijke behandeling van fracties van verschillende grootte.
- Wethouders/collegeleden krijgen minder spreektijd dan raadsleden. Tenzij de raad anders beslist, zoals bij een inlichtingendebat, een interpellatiedebat of andere bijzondere debatten.
- De raadsvergadering duurt maximaal drie uur, van 20.00 uur – 23.00 uur. Inclusief tijd voor insprekers, mondelinge raadsvragen, collegereactie, etc.
- Het systeem voor bepalen van spreekrecht wordt vastgelegd in het Reglement van Orde (deels is dit al voorbereid).

Haarlem
In Haarlem bepaalt het presidium hoeveel spreektijd wordt toegekend aan fracties. De berekening gaat uit van:
- bruto vergadertijd in minuten (210 minuten vergaderen) minus de tijd die gereserveerd is voor de voorzitter en schorsingen (30 minuten) en het college (45 minuten);
- dat een vast deel wordt verdeeld over het aantal fracties (Haarlem heeft 15 fracties en 39 raadsleden). Hoe meer fracties, hoe minder tijd;
- een variabel deel waarbij de overgebleven tijd wordt verdeeld op fractiegrootte.

Dit houdt in dat:
- alle fracties minimaal 6 minuten spreektijd hebben over een hele vergadering;
- per raadslid een fractie 1,09 minuten spreektijd krijgt;
- een éénmansfractie 7,09 minuten krijgt;
- een fractie van 5 raadsleden 11,46 minuten krijgt.

Bijzonderheden in Haarlem:
- Meer fracties/afsplitsingen heeft invloed op de spreektijd per fractie omdat de totale tijd hetzelfde blijft.
- Het indienen van een amendement, initiatiefvoorstel of het geven van een stemverklaring is een wettelijk middel. Deze mag je niet inperken door spreektijd. Dus als je spreektijd op is, dan kun je nog wel een amendement indienen of een stemverklaring geven. Indienen gebeurt dan alleen door voorlezen van het dictum. Wil je dit verder toelichten, dan kan dat alleen als je nog spreektijd over hebt. Dit is niet het geval bij een motie, want een motie heeft geen wettelijke basis. Dus als je een motie wilt indienen, moet dat binnen je spreektijd.
- In Haarlem hebben ze bespreekpunten, hamerstuk+ (met stemverklaring) en hamerstukken. Ze hebben weinig wilde moties.
- In Haarlem is er geen mogelijkheid voor inwoners om in te spreken. Dit gaat dus ook niet ten koste van de totale vergadertijd.
- Het college lijkt veel tijd te hebben, maar in de praktijk is deze tijd ook echt nodig om vragen te beantwoorden en te reageren op raadsinstrumenten.
- Voorafgaand aan de raadsvergadering is er gelegenheid tot het stellen van mondelinge vragen. Dus niet in de raadsvergadering.
- De grootste fractie heeft 7 zetels, de kleinste 1 (ze hebben 6 éénmansfracties).

Purmerend
In Purmerend is een vaste spreektijd geregeld in het Reglement van Orde., waarbij:
- elke fractie maximaal 10 minuten spreektijd per vergadering heeft;
- de 10 minuten spreektijd pas ingaat bij de bespreekstukken. Het eerste deel van de vergadering (met het vaststellen van de agenda, besluitenlijst, ingekomen stukkenlijst, benoemingen) gaat dus niet af van de spreektijd;
- een raadslid 2 minuten extra spreektijd krijgt voor het toelichten van ingediende (en in sommige gevallen toegekende) wilde moties, initiatiefvoorstellen, verzoeken tot interpellatie, vragen voor het vragenuur, verzoeken tot inlichting;
- het college geen maximum spreektijd heeft. Dit is dus afhankelijk van hoe strak de raadsvoorzitter de vergadering voorzit.

Dit houdt in dat:
- de duur van een raadsvergadering van tevoren niet heel goed in te schatten is. Alle fracties hebben 10 minuten spreektijd. Dit betekent 1 uur en 50 minuten spreektijd. Hier komt de tijd van de voorzitter, alle overige agendapunten, de tijd van het college en eventuele overige raadsinstrumenten nog bij.

Bijzonderheden in Purmerend:
- Purmerend heeft 37 raadsleden verdeeld over 11 fracties. Het verschil in fractiegrootte is groter dan in Hoorn (grootste fractie heeft 9 zetels, de kleinste 1).
- Elke fractie heeft evenveel tijd, wat heeft geleid tot meer draagvlak bij de invoering.
- Om technische redenen wordt de extra spreektijd voor de genoemde initiatieven toegelicht vanaf het spreekgestoelte. Alle microfoons zijn gekoppeld aan fracties en ingesteld op de fractietijd.
- bij een afsplitsing de beschikbare tijd evenredig naar het aantal raadsleden wordt verdeeld over de betreffende fracties. Met een minimum van 3 minuten per nieuwe fractie. De totale tijd van de gesplitste fractie blijft opgeteld maximaal 10 minuten.

Amstelveen
In het Reglement van Orde van Amstelveen staat dat er een spreektijdenregeling is op basis van fractiegrootte. Hierin staat dat:
- er twee soorten spreektijd zijn; één voor het raadsdebat (de commissie) en één voor de raadsvergadering;

- de spreektijd in de commissie (het raadsdebat) uitgaat van hoeveel tijd er voor een onderwerp nodig is. Deze gaat uit van 30, 45, 60 minuten;
- de spreektijd in de commissie (het raadsdebat) gehanteerd wordt op fractiegrootte. Bij een debat van 30 minuten heeft bijvoorbeeld de grootste fractie 3 minuten spreektijd en de kleinste fractie 1 minuut. Bij een debat van 60 minuten is dat 5 om 3 minuten;
- het vaak voorkomt dat er wordt uitgegaan van twee debatten in 105 minuten tijd. De fracties hebben dan een totale tijd die ze over twee debatten kunnen verdelen. De grootste fractie heeft dan 8 minuten, waarbij de fractie zelf bepaalt hoeveel tijd wordt ingezet in het eerste debat. Deze tijd bepaalt dan ook hoeveel deze fractie over houdt voor het tweede debat;
- in de raadsvergadering een spreektijd wordt gehanteerd voor raadsinstrumenten. De hoofdindiener van een motie/amendement heeft in eerste termijn 4 minuten. Daarna heeft iedereen 2 minuten. Daar komt een minuut bij als je mede-indiener van een motie/amendement bent. Voor alle andere agendapunten geldt een maximum van 2 minuten per fractie per agendapunt.

Bijzonderheden in Amstelveen
- Amstelveen heeft 37 raadsleden verdeeld over 12 fracties. De grootste fractie heeft 8 zetels, de kleinste 1 (4 éénmansfracties).
- Amstelveen kent andere soorten bijeenkomsten zoals het raadsgesprek (beeldvormend), het raadsdebat (oordeelsvormend) en de raadsvergadering. De eerste twee vormen hebben de juridische vorm van een commissie die dus openbaar zijn. In het raadsgesprek kunnen ook inwoners, ondernemingen en belangenorganisaties geraadpleegd worden.
- Amstelveen kent geen inspreekrecht in de raadsvergadering.
- Amstelveen kent het agendapunt ‘raadsactualiteit’ met vaste onderdelen als mededelingen vanuit raadsvertegenwoordigingen (zoals rapporteurschap GR-en), ingekomen stukken, vragen aan college, wilde moties.

Hilversum
In het Reglement van Orde van Hilversum is geregeld dat iedere fractie een vaste spreektijd heeft. Dit houdt in dat:
- iedere fractie een spreektijd heeft van 16 minuten;
- het college 72 minuten heeft;
- als een fractie de spreektijd in een vergadering opgebruikt heeft, de mogelijkheid blijft bestaan voor die fractie om een (korte) stemverklaring af te leggen;
- de voorzitter een afwijkend voorstel kan doen voor de spreekregels en de spreek-/vergadertijd;
- als de maximale spreektijd benut wordt, een raadsvergadering een kleine 4 uur duurt (10 fracties x 16 minuten + 72 minuten voor het college).

Bijzonderheden in Hilversum:
- Hilversum heeft 37 raadsleden verdeeld over 10 fracties. De grootste fractie heeft 7 zetels, de kleinste 1 (2 éénmansfracties).
- Hilversum heeft ook het mondelinge vragenrecht voor raadsleden. Hiervoor geldt een aparte spreektijdregeling. De voorzitter bepaalt per onderwerp de spreektijd voor de vragensteller, voor het college, voor de burgemeester en voor de overige leden van de raad.

Aandachtspunten vanuit de griffie
- Ons Reglement van Orde geeft al de mogelijkheid tot het hanteren van spreektijden. De agendacommissie bepaalt de wijze van invulling en de duur van spreektermijnen. In het RvO is dus al voorgesorteerd op een vorm van spreektijd. De spreektijd sluit aan op de spreektijd in de commissie. Er is ooit afgesproken dat een bespreekpunt in de raadsvergadering maximaal 30 minuten duurt. Binnen dit half uur heeft iedere fractie standaard een spreektijd van 1 minuut. Dit is echter een richttijd. De raad moet hiervan kunnen afwijken als er veel raadsinstrumenten zijn. Het is dus ook een mogelijkheid om deze vorm van spreektijd in te voeren. In de praktijk maken we hier nu geen gebruik van.

- Kies voor een vaste werkwijze met zo min mogelijk uitzonderingen. De raad gaat over zijn eigen agenda, maar je moet niet elke raadsvergadering discussie krijgen over de spreektijden. Daarom is het dringende advies vanuit de griffie om een simpele maar duidelijke afspraak te maken over de te hanteren spreektijd. Bouw niet te veel uitzonderingen in. Anders leidt dit tot veel discussie.
- Kies voor een scenario dat op voorhand op veel draagvlak kan rekenen. Dit voorkomt elke keer discussie voorafgaand aan een raadsvergadering of bij de vaststelling van de agenda.
- Voor welke scenario ook wordt gekozen, houdt het spreektijd voor een langere periode vol, zodat je echt leert hiermee te werken.
- Houdt rekening met de techniek. Alle microfoons (behalve het spreekgestoelte) zijn straks gekoppeld aan een persoon (door middel van een pasje) en daarmee ook aan een fractie. Als iedere fractie spreektijd heeft, dan maakt het niet uit welk raadslid van die fractie het woord voert, het gaat sowieso van de fractietijd af.
- Kijk ook goed naar de indeling van de raadsvergadering. Als je bijvoorbeeld het vaststellen van de agenda, besluitenlijst, benoemingen, mededelingen, ingekomen stukkenlijst en afdoening moties uitsluit van de spreektijd, dan moet dit technisch gezien wel mogelijk zijn.

Bespreking in presidium
Dit memo wordt besproken in de presidiumvergadering van 23 april 2024.

Bijlage
Overzicht van spreektijden in Haarlem, Purmerend, Amstelveen, Hilversum en Hoorn (raadscommissie) op een rijtje.

	Haarlem	Purmerend	Amstelveen	Hilversum	(Raadscommissie) Hoorn
Spreektijdregeling	- Totale vergadertijd min de tijd voor de voorzitter en het college - Deels vast en deels variabel	- Vaste spreektijd per vergadering	- Aparte spreektijd in de commissie - In de raad spreektijd per ingediend raadsinstrument	- Vaste spreektijd	- De agendacommissie bepaalt de tijd die staat voor een debat met een pitchtijd
Aantal minuten per fractie	- 6 minuten vast - 1,09 minuten per raadslid per fractie	- 10 minuten spreektijd - 2 minuten extra spreektijd per ingediende wilde motie, initiatiefvoorstel, interpellatie, vragenuur of inlichtingen	- Spreektijd in de commissie gaat uit van de tijd die staat voor een debat - In de raad 4 minuten per raadsinstrument voor de hoofdindiener, daarna heeft iedereen 2 minuten - Een minuut extra als je mede-indiener bent	- 16 minuten per fractie - 72 minuten voor het college -	In de basis geldt een pitch van 1 minuut, tenzij de agendacommissie anders bepaalt
Bijzonderheden	- Indienen van amendementen, initiatiefvoorstellen en stemverklaringen vallen buiten de spreektijd vanwege wettelijk middel - Geen inspreekrecht inwoners - Mondeling vragenrecht voorafgaand aan de vergadering	- Spreektijd gaat pas in bij de bespreekstukken - Aparte regeling bij afsplitsing van fracties - Geen inspreekrecht in de vergadering	- Geen inspreekrecht in de raadsvergadering - Aparte regelingen voor commissie en raad	- Als je spreektijd op is, heb je nog wel de mogelijkheid om een stemverklaring af te geven - De voorzitter bepaalt voor mondelinge vragenrecht van raadsleden de spreektijdregeling.	- In de raad is de standaardduur van een bespreekpunt 30 minuten. - Meestal wordt een spreektijd gehanteerd van 1 minuut. - Dit staat in het RvO. - In de praktijk wordt dit niet gebruikt.